

Kvaliteten är helheten

— Utredning om kvalitet på allmän kurs

INNEHÅLL

Inledning	6
Om rapporten	6
Om allmän kurs	8
Insamling av material	10
Förekomst av profil i den allmänna kursen	12
Redovisning av resultat och analys	12
Slutsatser	16
Förekomst av tematiskt och ämnesövergripande arbete	17
Redovisning av resultat och analys	17
Slutsatser	25
Gruppens betydelse för studieframgång	28
Redovisning av resultat och analys	28
Slutsatser	31
Formerande av grupper och klasser	32
Redovisning av resultat och analys	32
Slutsatser	35
Förekomsten av skolgemensamt arbete	37
Redovisning av resultat och analys	37
Slutsatser	40
Ansträngningar för att höja deltagarnas närvaro	43
Redovisning av resultat och analys	43
Slutsatser	44

Sammanfattande diskussion och slutsatser	45
Deltagarna beskriver kvalitet i den allmänna kursen	45
Ges deltagarna likvärdiga förutsättningar?.....	46
Låg andel folkhögskolor arbetar i sammanhållen grupp	48
Är folkhögskolorna mötesplatser?	48
Behörighetsmodellen.....	49

SAMMANFATTNING

Uppdraget

Under hösten 2023 och våren 2024 har Folkbildningsrådet arbetat med utredningen om kvalitet på allmän kurs. Den här rapporten är resultatet av det arbetet. Syftet är att stärka utbildningsformen folkhögskola genom att bidra till utveckling av den allmänna kursen samt att i förlängningen skapa förutsättningar för högre kvalitet i genomförd allmän kurs. Ambitionen med utredningen är att fånga och sprida den allmänna kursens framgångsfaktorer samt att skapa ett aktuellt underlag för Folkbildningsrådets pågående villkorsöversynsarbete. Utredningen har i hög grad ökat Folkbildningsrådets kunskaper om upplägg, breda arbetsformer och kvalitet på folkhögskolorna.

Övergripande frågeställningar

- Hur ser utbildningsformen folkhögskola ut i den allmänna kursen i dagens samhälle och med aktuella målgrupper?
- Vilka arbetsformer används i folkhögskoleverksamheten och hur leder dessa till studieframgång för deltagare på allmän kurs?
- Vilka faktorer menar folkhögskolans personal är kvalitetshöjande på allmän kurs?
- Hur beskriver deltagare på folkhögskolans allmänna kurs kvalitet i studierna?
- Finns det kvalitetshöjande faktorer som är generella och därmed möjliga att sprida till fler eller alla folkhögskolor?

Slutsatser

Utredningen visar att det finns en spänning mellan att organisera allmän kurs med fokus på enskilda ämnen med en snäv tolkning av motsvarande-begreppet respektive att arbeta mer ämnesövergripande och tematiskt. I enkäten ser vi att skolorna gör aktiva val kring arbetssätten.

Deltagare vi träffat i utredningen är överens om den sammanhållande gruppens avgörande betydelse för studieframgång. Den ger den trygghet som saknats i tidigare studier, den skapar en atmosfär av att våga vara sig

själv, den utgör grunden för ett lärande av varandra, den motiverar till skolgång och ökad närvaro. I gruppen utvecklas acceptans för varandras olikheter. Gruppen är i sig en viktig förutsättning för att olika kompetenser ska få komma till uttryck och för den enskildes möjligheter att växa och utveckla både självförtroende och självkänsla.

Tryggheten är avgörande för studieframgång och att tillhöra en grupp är den främsta källan till trygghet. Lärarna måste ha förmåga samt ges förutsättningar att skapa fungerande grupper. Den relationsbyggande läraren, gruppen och klasskamraterna, där olika erfarenheter, bakgrunder och kunskapsnivåer får möta varandra i samtal och lärande uttrycks också som betydelsefulla och kvalitetshöjande.

Studieupplägget behöver vara engagerande och motiverande. Många deltagare beskriver framgång utifrån möjligheten att ha inflytande över studiernas innehåll. Deltagarinflytande beskrivs ofta utifrån att man kan styra sina studier mot områden man är intresserad av. Genom helhet och sammanhang erbjuder skolorna en bred allmänbildning samtidigt som deltagaren ges inflytande över upplägg, arbeten i grupp och egna fördjupningar.

Deltagare uttrycker också att det tematiska och ämnesintegrerade arbetet leder till studieframgång. Särskilt deltagare som har diagnoser, där uthållighet, fokus och motivation utgör svårigheter, betonar vinsterna med tematiskt och ämnesövergripande arbete. Deltagare med annat modersmål än svenska menar att det tematiska arbetet är en hjälp i språkutvecklingen. Deltagare uttrycker vidare att det tematiska och ämnesintegrerade arbetet eller den motivationshöjande profilen är väsentliga för deras drivkraft i studierna.

Av de delar som undersökts i utredningen är det skolgemensamma arbetet det som skolorna är minst nöjda med. Det finns en stor vilja att skapa utbyten, gemensamma sammanhang och samarbeten mellan kurser och deltagare men många hinder och utmaningar gör att man inte når hela vägen. Folkbildningsrådet ser en potential att skapa en demokratisk och jämlik mötesplats för deltagare som aldrig annars skulle träffats men som många folkhögskolor inte tar tillvara.

I folkhögskolans behörighetsmodell ställs friheten, det fria och frivilliga i folkbildningen, på sin spets. Hur skolorna, Folkbildningsrådet med flera hanterar de friheter och möjligheter som folkhögskolorna har i relation till det reglerade i behörighetsmodellen får stor effekt på arbetsformerna i den allmänna kursen och på deltagarnas studier.

Det finns en enorm potential i folkhögskolan! I utredningen har vi mött engagerad och kunnig personal och deltagare och sett fantastiska exempel att dela, utforska och lära av.

Inledning

Om rapporten

Rapporten och villkoren

Folkhögskolans allmänna kurs kan leda till behörighet till vidare studier på yrkeshögskola och högskola. Här föreligger ett spänningsfält. Den allmänna kursen betraktas utifrån förmågan att göra rimliga bedömningar i behörighetsmodellen samtidigt som det finns förväntningar på att kursen ska vara något annat än det som erbjuds i gymnasiet eller den kommunala vuxenutbildningen. I samtal med vissa myndigheter, till exempel Universitets- och högskolerådet UHR, blir det tydligt att det till och med är detta andra som är förutsättningen för utbildningsformens särställning, som den egna kvotgruppen vid ansökan till högskola. Villkoren för den allmänna kursen är mer omfattande än vad gäller särskilda kurser och Folkbildningsrådet har enligt *Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen* ett särskilt ansvar för att granska kvaliteten på den allmänna kursen.

I nuvarande *Statsbidrag till folkhögskolor - villkor och fördelning 2024* beskrivs folkhögskolans tradition och särart i kapitel 2 Utbildningsformen folkhögskola. Den egna folkhögskolans självständighet respektive friheten att inte följa nationella kursplaner framhålls ofta som några av de viktigaste aspekterna av att vara folkhögskola. Genom motsvarandebegreppet, det vill säga att skolorna intygar motsvarande lägst godkänd nivå i behörighetsgivande ämnen, kan den allmänna kursen rymmas inom folkhögskolan samtidigt som den kan ge behörighet till vidare studier. Folkhögskolan måste förhålla sig till formellt innehåll och kunskapskrav samtidigt som friheten att välja metoder, formulera mål och anpassa efter målgrupper är stor.

I samband med villkorsöversynen som pågår och utifrån granskningar vid misstänkt avvikelser från villkoren behöver Folkbildningsrådet öka kunskapen om folkhögskolornas arbetssätt och resultat samt vara à jour med personalens och deltagarnas uppfattningar om folkbildningens kvalitetshöjande faktorer.

Läsanvisning

Den här rapporten vänder sig till flera olika grupper. Personal och deltagare på och kring folkhögskolor är naturligtvis den viktigaste gruppen. Organisationer och institutioner knutna till folkbildningen är en annan målgrupp. Vi hoppas också att ni som varit behjälpliga med att besvara enkäten samt deltagit i intervjuer eller träffat oss på besök är nyfikna på att läsa.

Rapporten har sex kapitel där vi redovisar resultat och analys. Här beskrivs det insamlade materialet; svar i enkät samt intervjuer med personal och deltagare. Slutsatser som är nära kopplade till respektive område finns i slutet av varje kapitel.

I *Sammanfattande diskussion och slutsatser* presenterar vi de slutsatser som bygger på flera olika kapitel och på delar i materialet eller som har bäring på kvalitet utan att ha inhämtats i utredningens insamlade material.

Ordval

Denna utredning undersöker i hög grad faktorer som har koppling till det speciella med folkhögskolan. I folkhögskolevärlden används ofta ordet *särart* och utan att det behöver definieras är det många med anknytning till folkhögskola som vet vad som avses. I vår rapport undviker vi att använda ordet och skriver i stället *utbildningsformen folkhögskola*. Vi använder begreppet för att peka på det unika med folkhögskolans pedagogik och didaktik.

Stora delar av rapporten beskriver och undersöker utbildningsformen folkhögskola. Det är dock viktigt att betona att vi inte avser att göra en heltäckande beskrivning. I sökandet efter kvalitet i den allmänna kursen kan vi ändå konstatera att den ofta går hand i hand med kvalitet i utbildningsformen folkhögskola.

Avgränsningar

Förstärkningsbidragets användning och skolornas syn på tillgänglighet för deltagare med funktionsnedsättning redovisas i Folkbildningsrådets utredning *Förstärkningsbidrag till folkhögskolor – utredning om förstärkningsbidragets användning under 2022*.

I juni 2024 kom Folkbildningsrådets rapport *Digitaliserad folkbildning* och vi har därför inte fokuserat på distanskurser eller digitala arbetssätt. Vi har

inga frågor i enkäten om distanskurser och vi har heller inte träffat deltagare som går på distanskurser.

Folkbildningsrådet arbetar med en studie om lärares arbete som publiceras under 2025. Vi berör därför inte lärarrollen explicit. Dock ser vi i utredningen att lärarna och lärarrollen har en avgörande betydelse för deltagarnas studieframgång. Den relationella pedagogikens förtjänster lyfts av de allra flesta deltagare vid våra samtal. Många av deltagarna vi träffat belyser lärarnas förståelse, engagemang och uthållighet och vittnar om dess betydelse för trivsel, trygghet och studieresultat.

Hur folkhögskolorna arbetar språkutvecklande för deltagare med svenska som andraspråk förtjänar en egen utredning. I den här utredningen berör vi frågan om hur ett tematiskt och ämnesövergripande arbetssätt kan vara ett sätt att få det språkutvecklande arbetet att genomsyra utbildningen. Språkutvecklande arbetssätt beskrivs bland annat i Skolverkets rapport *Språkutvecklande arbetssätt främjar lärande*.¹

Detta är inte en litteratur- eller forskningsöversikt utan en studie i folkhögskolans praktik. För att kunna identifiera kvalitet på allmän kurs är därför mötet med aktiva i folkhögskolan (deltagare, lärare, rektorer med flera) nyckeln för att ta del av erfarenheter, kunskaper och tankar. Hur ser de på kvalitet och vilka framgångsfaktorer identifierar de?

Beskrivningar, slutsatser och analyser i den här rapporten är främst framtagna i det material som lämnats via enkät och gruppsamtal.

Om allmän kurs

Deltagarna och den allmänna kursen

Enligt *förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen* ska den allmänna kursen utgöra minst 15 procent av den enskilda folkhögskolans folkbildningsverksamhet. Sammantaget 2023 utgjorde den allmänna kursen 41 procent av den totala statsbidragsfinansierade folkhögskoleverksamheten. På skolnivå fördelas andelen allmän kurs av den totala folkhögskoleverksamheten från 15 till 88 procent.

2023 studerade 4 700 deltagare på allmän kurs på grundläggande nivå.

Allmän kurs på gymnasial nivå hade samma år 14 000 deltagare.

¹ <https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P03WCPLAR071588>

9 procent av deltagarna på allmän kurs studerar på distans, 5 procent bor på internat och 16 procent studerar på en filial.

Av deltagarna på allmän kurs 2023 är det 39 procent som har en funktionsnedsättning. De flesta av dessa studerar på gymnasial nivå där 45 procent av deltagarna har en funktionsnedsättning jämfört med 25 procent på grundläggande nivå. I siffror motsvarar det 6 250 deltagare på gymnasial nivå och 1 200 deltagare på grundläggande nivå.

84 procent av deltagarna på allmän kurs på grundläggande nivå är utrikes födda. På allmän kurs på gymnasial nivå är det 31 procent som är utrikes födda. Det motsvarar 4 000 utrikes födda deltagare på grundläggande nivå och ytterligare 4 300 på gymnasial nivå.²

Två grupper dominerar allmän kurs

Det finns två stora målgrupper i den allmänna kursen. Av den allmänna kursens knappt 19 000 deltagare 2023 utgör de utrikes födda 8 300 och deltagare med funktionsnedsättningar 7 500. Vi kommer att återkomma till dessa grupper i rapporten.

I tabellen nedan visas de vanligaste funktionsnedsättningarna i relation till det totala antalet deltagare med funktionsnedsättning som rapporterats 2023, 6 252.

Funktionsnedsättning	Antal deltagare	Andel i procent
Neuropsykiatrisk, NPF	3393	24
Psykisk	1597	11
Dyslexi	636	5
Medicinsk	249	2

Trots att skolorna i samtal och i enkäten ofta refererar till ”deltagare med NPF” väljer vi att skriva ”deltagare med funktionsnedsättning” då vi tror att beskrivna metoder, arbetssätt, utmaningar och framgångar har bäring på en bredare deltagargrupp med funktionsnedsättning än endast de med NPF-diagnoser.

² Folkbildningens betydelse för samhället 2023 - Folkbildningsrådets samlade bedömning

Insamling av material

För att hitta utgångspunkter i utredningen utgick vi från beskrivningar av allmän kurs på ungefär 40 folkhögskolors hemsidor. Hur lockar man deltagare? Vilka faktorer framhålls för att beskriva kvaliteten i den allmänna kursen och i folkhögskolan? Hur presenteras utbildningsformen folkhögskola? Det ledde oss till följande sex teman som varit utgångspunkt för våra undersökningar:

- förekomsten av profil och inriktningar
- förekomsten av tematiskt och/eller ämnesövergripande arbete
- gruppens betydelse
- formerande av klasser/grupper i den allmänna kursen
- förekomsten av skolgemensamt arbete
- ansträngningar för att höja deltagarnas närvaro.

Material i utredningen har samlats in via en enkät och via gruppsamtal med personal respektive deltagare på folkhögskolor. Sju folkhögskolor har besökts.

Enkäten skickades till samtliga folkhögskolors rektorer. Den bestod av ett antal ja/nej-, och kvantitetsfrågor kompletterade med frisvarsfrågor där skolorna fick utveckla och motivera val, arbetsformer, upplägg, metoder med mera. Efter två påminnelser hade 152 folkhögskolor, motsvarande 97 procent, svarat. Den höga svarsgraden har gett oss tillgång till ett statistiskt material samt ökad kunskap om upplägg och innehåll.

Vi har genomfört nio gruppsamtal med personal med mellan sex och åtta deltagare per gång. Deltagande skolor har valts ut efter analys av enkätsvaren. Samtalen har genomförts via Teams och haft olika fokusområden. Inom respektive område letade vi efter bredd och variation. Vi ville belysa det specifika med utbildningsformen folkhögskola. Vi har sen jämfört dessa mot mer vanliga tillvägagångssätt. I samtalen har skolorna representerats av rektorer, biträdande rektorer, kursansvariga, lärare eller studie- och yrkesvägledare. Sammanlagt har 63 unika folkhögskolor, representerade av 67 personer, deltagit i samtalen.

Gruppsamtal med deltagare har genomförts i samband med att utredningen besökt folkhögskolors allmänna kurser. Sammanlagt har 20 gruppsamtal med mellan två och tio deltagare genomförts på sju olika folkhögskolor. Även samtalen med deltagare har haft olika teman utifrån undersökta områden och fokus har varit på deltagarnas upplevelser av kvalitet, framgångsfaktorer och utmaningar. Sammanlagt har 116 deltagare samtalat med utredningen.

Förekomst av profil i den allmänna kursen

Redovisning av resultat och analys

Här går vi igenom utredningens resultat i sex kapitel. Vi sammanställer information från enkät, intervjuer med personal och under rubriken besök redovisas intervjuer med deltagare. Varje kapitel avslutas med slutsatser knutna till respektive tema. I texten återger vi svar ur enkäten samt citerar intervjuade deltagare och personal.

Enkät

Vanliga profiler och inriktningar

Drygt två tredjedelar eller 70 procent av skolorna anger att de har profil eller inriktning på minst en allmän kurs på skolan. Vad profil innebär ser dock olika ut. Konst, estet och musik samt hälsa, friluftsliv och idrott är de vanligaste profilerna. Andra frekventa profiler är natur, djur och naturvetenskap respektive samhälle, internationella frågor och hållbarhet. Även digitala spel, IT och spel samt sociologi och psykologi är ofta förekommande. På grundläggande nivå är kultur och estet samt idrott, hälsa och friluftsliv frekventa profiler men dessutom språk och vård och omsorg. På vissa skolor väljs profilen årligen eller i klassen genom omröstning. En del skolor beskriver profilen på ett sätt som liknar anpassning och stöd eller till exempel att deltagare ska hitta sammanhang och gemenskap.

Bevekelsegrunderna för att arbeta med profil kan delas in i fyra kategorier. Sammanfattningsvis handlar alla svar direkt eller indirekt om att stärka utbildningsformen.

Profil utifrån deltagarens behov

Flera skolor pekar på att deltagarens motivation ökar när nyfikenhet och nya intressen väcks eller gamla fördjupas. Profilämnena bidrar till personlig utveckling och ger möjlighet att förstå nya dimensioner av sig själv och sitt lärande. Deltagarna rustas både för vidare studier och för

kommande liv och arbetsliv. Profilen breddar deltagarnas kompetens, ökar möjligheten att klara de behörighetsgivande ämnena och kan bidra till att skapa strategier för ett hållbart och hälsosamt liv. Profilämnena gör dessutom att deltagare kan visa andra styrkor och få nytta av egenskaper som inte kommer fram i de teoretiska ämnesstudierna. I enkäten skriver en skola:

Profilstudierna är en viktig del av bildningen där deltagarna kan låta processen stå i centrum snarare än resultatet. De ges möjlighet att utforska, prova sig fram, göra om, fundera kring vad och varför. Det är en del i deras personliga resa att utvecklas som människor och som särskiljer sig från de ämnen som är styrda av kursplaner till innehåll.

Profil utifrån samhället och folkbildningens uppdrag

Genom att erbjuda en profil kan folkhögskolan nå angelägna målgrupper som inte annars skulle sökt sig till den allmänna kursen. Så kallade hemmasittare pekas ut som en grupp som lockas till vissa profiler och som via dem motiveras att slutföra sina studier.

Några skolor skriver att de uppfyller statsbidragsvillkoren genom att erbjuda en profil, bland annat genom att nå målet om demokrati och samhällsengagerade medborgare. Utbildningsformen stärks och folkbildningsuppdraget tydliggörs genom profilen.

Vi ser det som ett bra sätt att erbjuda en bred bildning enligt statsbidragsvillkoren för allmän kurs och att skapa ett brett underlag för omdömessättning där även praktisk-estetiska förmågor utvecklas och vägs in i omdömet. Dessutom ger flera profiler möjlighet att arbeta med statens syfte om deltagande i kulturlivet.

Profil utifrån skolans och huvudmannens behov

Via profilen rekryteras deltagare och nya målgrupper nås. Vissa profiler är framtagna utifrån deltagares önskemål och behov, andra utifrån huvudmannen. I viss mån kan allmän kurs med profil rekrytera deltagare som sedan kan fortsätta på skolans särskilda estetiska kurser. Lärares kompetenser och andra resurser på skolan kan då nyttjas inom profilen.

Några skolor framhåller huvudmannen och självklarheten i att ha en profil som genomsyrar all verksamhet på skolan.

Profil utifrån utbildningsformen

En skola beskriver att profilen gör att fokus hamnar på innehåll och form snarare än på behörigheter. Vissa menar att profilen ger möjlighet att erbjuda särskilda behörigheter. Genom att locka deltagare som inte

kommer från närområdet skapas ökad mångfald på den allmänna kursen och på skolan. Profiler lockar deltagare som har kortare tid kvar av sitt omfattningskrav vilket bidrar till en spridning i deltagarnas bakgrunder och kompetenser. Profilen kan också skapa kontakter och sammanhållning mellan olika grupper och klasser på skolan. Att erbjuda både teoretiska och praktiska ämnen gynnar deltagarna i deras lärande.

Vi erbjuder profilinriktning för att vi härigenom dels önskar synliggöra skolans gemensamma profil och idé, dels för att vi tydligt önskar knyta samman innehåll, tematiska studier och kursmål. Profilinriktningen bidrar också till att fokus hamnar på innehåll och form snarare än behörighetskurserna. Vi finner det också som ett arbetssätt för att dels möta deltagare med behov av sammanhållning och tydlighet i vardagen, dels som ett arbetssätt som får lärarkollegor att arbeta tätt ihop både kring undervisning och deltagare.

Skolor som inte erbjuder profil

49 folkhögskolor har beskrivit varför de inte erbjuder en allmän kurs med profil. Det vanligaste svaret innebär att de fokuserar på de behörighetsgivande ämnena och många framhåller att de tror att det gynnar deltagarna bäst. Andra svarar att de saknar förutsättningar att erbjuda profil och åter andra att de inte får sökande till profiler. Vissa skolor svarar att de inte har profil men beskriver samtidigt olika inriktningar och tematiska studier som liknar profiler.

Intervjuer med personal

I intervjuer med lärare och rektorer om förekomst av profil framhålls att profilen skapar motivation, ger deltagarna utrymme att utveckla andra och flera sidor, erbjuder fler områden att vara duktig på och skapar en bredare utbildning och bildning.

Det är superspännande, en del går i tre eller fyra år. I ettan kan det vara hög frånvaro men de går alla åren och gör en resa och i trean är de ofta väldigt motiverade. Resan, den sociala träningen, att byta och vända perspektiv och kultur är så häftigt med vår utbildningsform, att det både är lust och nytta, och att vi vänder och vrider, ger input och hittar nya facettbitar i livets mosaik.

Även i detta samtal framhävs andrummet från de ”vanliga studierna” för att deltagare ska orka med.

Jag undrar vilka deltagare man har som klarar att gå i skolan alla dagar utan att ha möjligheten till profilen, andningshål.

Möjligheten för profillärare att kunna se deltagaren i ett annat sammanhang och tipsa andra lärare om möjliga upplägg eller stöd understryks. I profilen kan lärare och deltagare komma närmare och lära

känna varandra på ett annat sätt. Deltagare kan kliva fram och vara bra på "andra" saker.

Intervjuer med deltagare

Utredningen besökte två skolor som har en specifik uttalad profil; idrottsprofil respektive volontärprofil. Ytterligare två skolor som vi besökte hade drag av profil mot språk respektive friluftsliv. Skolorna genomsyrades av sina profiler då hela skolan arbetade med dem på ett eller annat vis. Lärarna framhöll att de själva och hela kollegiet var engagerade i profilen. Huvudmannens profil satte sin prägel på hela verksamheten.

Deltagarna lyfter att profilen hjälper dem i studierna med förståelse och nya perspektiv på samhället. De framhåller att profilstudierna griper in i hela vardagen på skolan. De blir inspirerade av sig själva och av andra, påverkar och blir påverkade av andra, växer mentalt och utvecklas som människor, lär sig leda och ledas och stärker självkänsla och självförtroende. Engagemanget i profilinriktningarna leder till att deltagarna stöttar och motiverar varandra och att motivationen ökar av att de gör saker som de är intresserade av kopplat till ämnesarbetet.

Man lär sig att bli mer självsäker i hur vi pratar och bemöter nån annan. Man får fler idéer och blir mer sugen på att göra mer. ... Man får ett större perspektiv på samhället och hur det ser ut. Det behövs i vårt område som har en skugga på sig men har jättemycket bra.

I profilen lär man sig mycket om analys och man lär sig att koppla ihop saker.

Majoriteten av alla i klassen gillar att träna och är jätteintresserade av det men alla är inte jätteintresserade av att sätta sig och läsa en bok och då hjälper det att vi läser en bok om träning och att vi har det fokuset i några av våra ämnen.

Deltagarna framhåller lärarnas betydelse och roll i profilen, de blir förebilder, deltar i aktiviteter. Tack vare att lärarna satsar mycket tid i början så byggs det upp en struktur där deltagarna övertar ansvar för aktiviteter. Lärarna fasar ut sig själva och gör deltagarna till ledare.

Deltagare på skola utan profil

På en skola utan profil samtalade vi med deltagarna om profilinriktningar. Deltagarna resonerade kring timantalet och möjligheten att hinna med alla sina behörigheter så snabbt som möjligt samtidigt som de förhåller sig till upplevelse och utveckling.

Hur påverkar det ens studietid? Man behöver ett antal timmar för att klara av en behörighet. Jag uppskattar att man inte går längre tid än man måste.

Det är ett plus om vi har roligt under tiden.

Jag skulle vilja se att vi hade möjlighet att utforska lite andra ämnen utöver grundämnena. Jag har noll erfarenheter av det, så det hade varit roligt att prova på lite annat.

Slutsatser

Skilda världar mellan profil och allmänna ämnen

Många framhåller att profilen leder till att statens syften med folkbildningen uppnås. Det gör att vi ställer oss frågan hur folkhögskolorna ser på de allmänna ämnena. Är de intressanta i sig eller behöver man en profil eller inriktning för att göra dem mer intresseväckande, mer uthärdliga och mer syftesuppfyllande? Målet borde vara att de allmänna ämnena är minst lika intressanta som till exempel musiken är för deltagarna på särskilda kurser med musikinriktning. Vi ser exempel på att profilen/inriktningen står för vad den specifika utbildningsform folkhögskolan sägs vara medan de behörighetsgivande ämnena blir en kopia av Komvux. Deltagare beskriver till exempel att profilen är så rolig att de till och med kan stå ut med en mattelektion på en måndag morgon för de vet att det roliga kommer på lektionen efter. Profilen skapar motivationen samtidigt som de ämnen som ingår i den allmänna delen genomförs med mindre inslag av folkbildningsmässighet.

Vi såg även exempel på motsatsen. En av de skolor vi besökte utgick från huvudmannens grundsyn i sitt bildningsarbete. Det var enligt skolan inte en profil, men en värdegrund som skapade en profil-liknande verksamhet som gjorde att de allmänna ämnena kan sägas ingå i profilen.

Profilen bidrar till deltagares mognad

Deltagare på skolor med stark profil är engagerade och mogna i sitt resonering om studier, den egna utvecklingsprocessen och hur deras lärande kan användas både för egen del och i samarbete med andra. De har också ett starkt samhällsfokus och beskriver hur de skulle kunna verka aktivt i samhället efter sina studier på folkhögskolan. Deltagarna pratar inte om behörigheter eller omdömen utan om ledarskap, utveckling och träning. Vår uppfattning är att de får ett lugn, de övar på och utvecklar förmågor och de litar på att skolan tar ansvar för att de når sina behörigheter.

Förekomst av tematiskt och ämnesövergripande arbete

Redovisning av resultat och analys

Enkät

På grundläggande nivå bedriver 76 skolor tematiskt och/eller ämnesintegrerat arbete. Det motsvarar nästan 70 procent av de 111 skolor som svarat att de har allmän kurs på grundläggande nivå. 130 skolor eller 86 procent av 152 svarande anger att de arbetar tematiskt/ämnesövergripande på gymnasial nivå. Att arbeta tematiskt behöver inte betyda att man arbetar ämnesintegrerat.

21 skolor eller 14 procent svarar att de inte arbetar tematiskt/ämnesövergripande.

Vilka ämnen ingår i det tematiska arbetet?

På grundläggande nivå är samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk de ämnen som oftast ingår i det tematiska arbetet. Ett tjugotal skolor har angett att matematik och engelska ingår i det tematiska arbetet. Den övervägande delen av skolorna bedriver tematiskt arbete upp till 30 procent av veckans schemalagda tid. Av de skolor som anger att de arbetar tematiskt 61–100 procent av veckan är det ett fåtal skolor (5–8) som förutom samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk även arbetar tematiskt i engelska och/eller matematik.

På gymnasial nivå är svenska/svenska som andraspråk samt samhälls- och naturorienterande ämnen de som oftast ingår i tematiskt/ämnesintegrerat arbete. Ett 90-tal skolor har svenska integrerat i det tematiska arbetet och av de 130 skolor som anger att de arbetar tematiskt är det endast fyra som inte inkluderar samhällskunskap. 46 skolor anger att engelska har integrerats medan matematik sällan ingår i tematiskt arbete. 21 skolor uppger att alla ämnen ingår i det tematiska/ämnesövergripande arbetet varav sju anger att de arbetar tematiskt/ämnesintegrerat under mer än 30

procent av studietiden. 23 skolor ägnar mer än halva kurs tiden åt tematiskt arbete.

På både grundläggande och gymnasial nivå gäller att ju lägre andel av kurs tiden som ägnas åt tematiskt/ämnesintegrerat arbete, desto mer anges att det tematiska/ämnesintegrerade arbetet består av enstaka dagar, veckor eller kortare projekt.

På många skolor är flera lärare integrerade i det tematiska/ämnesövergripande arbetet. Ofta anges att respektive ämneslärare har ansvar för de ämnesspecifika kunskaperna.

Det ämnesövergripande arbetet innebär att samtliga ämnen utom matematik och engelska läses inom ramen för ett på förhand givet tema. Vilket tema och hur det ska bearbetas bestäms i samråd med skolans deltagare. På schemat står det "Tema" och inom ramen för det läser deltagarna svenska, samhällskunskap, historia, religion och naturkunskap integrerat. Det finns ansvariga för varje ämne för att säkerställa omfång, kvalitet och behörighetsgivning.

Motiv för att arbeta tematiskt

Skolorna beskriver hur det sociala samspelet och deltagarnas motivation stärks genom det tematiska och/eller ämnesintegrerade arbetet. De pekar också på möjligheten till individanpassning. Även bildningsaspekten genom förankringen i samtiden och att studierna utgår från helhet och sammanhang framhålls som centrala. Strukturen och sammanhållna dagar är väsentligt i arbetet liksom säkerställandet av omfång, kvalitet och progression hos deltagarna.

Eftersom vår omvärld inte är uppdelad i skolämnen och kurser så studerar vi den mer i ämnesområden.

Genom att ge deltagarna möjlighet att öva sig i att se hur komplexa skeenden har flera samverkande faktorer övas de i att bättre kunna förstå samhället och därmed ökar deras förmåga att bli aktiva samhällsmedborgare.

Motiv för inte arbeta tematiskt

Argumenten för att inte arbeta tematiskt/ämnesintegrerat handlar om kvalitetssäkring, att kunna fokusera/prioritera och att ge behörigheter. Ytterligare skäl är att skapa struktur, förutsägbarhet och tydlighet för deltagarna och att kunna individualisera eller att deltagarnas språk eller funktionsnedsättningar utgör hinder. Ytterligare argument är att det är arbetskrävande och/eller att det inte finns rätt kompetens bland lärarna på skolan. Några skolor anger även att de följer deltagarnas vilja. Några skolor framhåller explicit att deltagarna i sin studieplan informeras om vilket ämnesinnehåll som behandlas.

Vi har valt att utgå från deltagarnas hela studiesituation. Vi vill säkerställa att rätt kompetens kommer deltagarna till godo.

Intervjuer med personal

Vi genomförde tre intervjuer med personal om tematiskt eller ämnesspecifikt upplägg. Två grupper diskuterade tematiskt/ämnesintegrerat arbete och till en av dessa valdes skolor med en hög andel utrikesfödda deltagare. En grupp diskuterade utifrån ett upplägg med ämnesspecifika studier.

Tematiskt arbete är brett

Tematiskt arbete kan innebära allt från att alla lärare utgår från ett gemensamt tema men gör sina egna lektioner, till att allmän kurs har ett tema/projektarbete där alla lärare är helt integrerade med varandra över alla lektioner. All planering görs då gemensamt i arbetslaget så att lärare kan hålla lektioner även i ämnen de inte har utbildning i. En del skolor har ett grundtema som pågår under längre tid, andra byter teman och har 6–7 teman över ett år.

I intervjuerna betonas att det tematiska arbetet gör att det blir ett mer sammanhållet arbete. Inom temastudierna erbjuds gemensamma grunder och samtidigt individuella anpassningar där deltagare kan fördjupa sig. Deltagare arbetar med en uppgift i taget tills den är klar, samtidigt som deltagaren är med i genomgångar, diskussioner och utbyten. De tillhör en grupp och ett sammanhang men är inte överösta med uppgifter som ska utföras.

När vi läser i tema så blir det ännu viktigare med struktur. Vissa deltagare har möte med sin mentor varje vecka och får en introduktion till veckan. Vi upplever att det är lättare att plocka bort uppgifter, vi tittar på vilka som är kärnuppgifterna, de viktiga träningsmomenten men kan plocka bort annat.

Det tematiska arbetet beskrivs som kärnan i allmän kurs:

Vi har som folkhögskola en bildningsroll. Det är farligt om vi börjar närma oss gymnasiet för mycket. Nivån måste vi ha men om vi ska gå in och se om vi ger varje del, då tappar vi friheten och blir inte en egen skolform längre. Förmågor och den personliga utvecklingen ska styra. Det kan låta flummigt men vi kan inte stirra oss blinda på bara kursplaner. De ska klara högre studier och det är förmågor de behöver för att kunna ta till sig ämnena.

Att tematiskt arbete skulle vara svårt för deltagare med olika diagnoser håller inte de intervjuade lärarna och rektorerna med om.

Även om man har reducerad studietakt eller har en problematik att vara hemmasittare så blir det lättare att komma tillbaka. Det finns ett socialt sammanhang som blir så mycket tydligare när man jobbar tillsammans och det blir lättare att anpassa. Många av de som vill ha en andra chans kommer från en rigid skola där de har haft många specialanpassningar och de har knappt sett andra ibland. Ibland har de med sig en lista från habiliteringen men hamnar här i ett sammanhang där de får vara helt vanliga.

De flesta har två till tre lärare i klassrummet. De kan nyttja varandras kompetenser och dela upp gruppen eller hinna arbeta med fler deltagare. Det ger också bättre kvalitet i omdömessättningen eftersom arbetslaget har en mångfald kompetenser som kan göra bedömningar av behörigheter och omdömen tillsammans.

Om man har ämnesspecifika studier hela tiden ser pedagogen bara sitt eget ämne och det blir en stor börda för deltagarna att hantera alla ämnen och alla uppgifter. För deltagarna blir det en helhet med tematiskt /ämnesöverskridande arbete.

Det framhölls även att det är viktigt i nyrekrytering av lärare att vara tydlig med skolans arbetssätt, vad man tänker och vill och därmed skapa en tydlig förväntan.

Tematiskt arbete med utrikes födda deltagare

Undersökningen pekar på att det tematiska och ämnesövergripande arbetet fungerar lika bra för deltagare som är utrikes födda. Ett språkutvecklande arbetssätt gör att alla lärare blir språklärare. Begrepp bearbetas och kontextualiseras i många olika sammanhang och det ger deltagarna en bredd i språket. En sammanhållen grupp gör också att deltagarna inte kategoriseras i språksvaga eller inte.

Kontextualiserande ska vi inte underskatta när det gäller språk. Att man får använda språket på ett sätt som gör att kunskaperna blir verkningfulla och användbara och då utvecklas kunskaper och färdigheter.

Vinsterna i att kunna fokusera på en sak och inte splittras i flera ämnen/uppgifter är desamma som för andra deltagare.

En annan aspekt är att det är praktiskt att inte läsa 5–7 ämnen parallellt och det visar forskningen på. Våra deltagare blir jättestressade då. Nu jobbar vi med ett tema och detta gäller i allra högsta grad för icke-svensk-födda.

Just för den här gruppen är det viktigt att lägga mer tid på att visa på en annan utbildningsform. Det tematiska arbetet gör att deltagare förstår folkbildning och folkhögskola och ett annat sätt att lära sig och bilda sig. Det blir också en introduktion till det svenska samhället och förhållningssättet till studier med eget ansvar. Det inte är ovanligt att

deltagare kommer från ett auktoritärt utbildningssystem där elever gör som de blir tillsagda. Att gå på folkhögskola erbjuder en möjlighet att introduceras i folkbildning och i förmågor som kommer till nytta i liv och arbetsliv.

Utan tematiskt arbete blir det svårare att få syn på folkhögskolan och bildningen. På ett sätt är det kärnan i folkbildningen; att både lärare och deltagare lär sig och får insikter. Det är en säregen kvalitet.

Omställning till tematiskt arbete

Omställningen till tematiskt/ämnesövergripande arbete kräver tid, resurser, en omprövad kunskapssyn och nya arbetsmetoder. Skolorna måste arbeta kollegialt och ha ledningens stöd i denna process. Motsvarande omställning kan behöva göras med deltagare som har en uppfattning om hur skolgång ska gå till. Flera deltagare berättar att det var svårt och konstigt i början. Det krävs ett ledarskap i klassrummet som avgymnasifierar deltagare. Samma process och ledarskap behövs i kollegiet för att avgymnasifiera lärare.

Folkbildningen ska genomsyra hela verksamheten från ledning till kollegorna i rummet. I mitt arbetslag är vi bara gymnasielärare. När det kommer nya lärare så är det en omställningsperiod för dem precis som det är för deltagarna.

De som söker sig hit har ofta en önskan om något annat, men ibland blir de kvar i det gamla. ... Det är ett ledningsansvar att vara tydlig med hur vi jobbar och vad vi säger till studerande och sökande lärare.

Det framgick i grupperna att den största utmaningen är att omställningen kräver mycket tid i form av gemensam planering i arbetslagen. Även kontinuitet i lärarlaget är viktig.

Det har varit svårt med temaarbetet när det är stor personalomsättning. När deltagarna ska läsa in sin behörighet över flera terminer och får olika lärare. Det krävs en kontinuitet.

Ett hinder för det tematiska arbetet uppges vara en eller flera lärare som vill arbeta självständigt. De är vana att äga sitt ämne, är trygga i det och tycker att det är svårt att släppa in andra. Många är bekväma i sitt arbetssätt och i att verifiera kunskaperna utifrån detta och riskerar att bli lokala motståndare till det tematiska arbetssättet. Det finns inte en samstämmig bild av vilka dessa lärare är. Såväl utbildade som utbildade, gymnasielärare som folkhögskollärare, nya som erfarna nämns i materialet.

Hos oss har motståndet varit störst hos de som jobbat här länge men på ett annat sätt, och de är inte gymnasielärare. Man har varit vana att äga sitt ämne och varit trygg i det och det är läskigt att släppa in andra.

Ämnesuppdelat arbete

En grupp lärare och rektorer diskuterade utifrån ett upplägg med ämnesspecifika studier. De uttryckte en rädsla för att folkhögskolan är flummig och att det är svårt att se en tillförlitlig struktur i ett ämnesövergripande arbete.

När det gäller kvalitetstänket som ligger i behörighetsgivandet måste det vara en god och hög nivå, att det vi intygar också är sant. Det är fritt och frivilligt men det flummiga som en del har uppfattat tidigare är borta. Vi är en seriös anordnare.

Den viktiga övergripande strukturen nås genom ett schema med separata ämnen. Transparens och tydlighet mot deltagarna skapas genom att konstruera grupper som är anpassade utifrån behörigheter och tidsaspekter. De vill ha homogena grupper utifrån nivå och mål i motsats till indelningen där spridning och bredd ses som en bärande del i undervisningen. De menar att trygghet uppnås genom att vara tydlig och erbjuda en struktur som deltagarna känner igen.

Vi gjorde ett storslaget pedagogiskt projekt med helt tematiskt arbetssätt utan tydliga ämnen. Vi utgick från världsdelar. Vi lärare var överlyckliga men kursdeltagarna gjorde revolution. De visste inte vad de läste och om de kunde söka till högskola. Vi fick gå tillbaka till vanligt schema och struktur med svansen mellan benen. Våra deltagare klarar inte massa pedagogiska experiment, de behöver strukturen.

Trygghet uppnås genom relationen mellan lärare och deltagare och mellan deltagare.

Folkhögskolan jobbar mycket med relationell pedagogik. Det är huvudingrediensen i att det skapas trygghet deltagare emellan och deltagare - personal. Man blir någon som bekräftas.

Vi konstaterar att argument kring tydlighet, transparens, struktur och trygghet inte skiljer sig från beskrivningarna från lärare som arbetar tematiskt och ämnesövergripande.

Intervjuer med deltagare

Vi diskuterade tematiskt och ämnesintegrerat arbete under många skolbesök men två skolor besökte vi specifikt för deras tematiska och ämnesintegrerade arbetssätt.

Deltagarna trycker på att det tematiska arbetet gör att de kan fokusera på en sak i taget. Det gynnar motivationen och därmed närvaron. De pekar

också på att det tematiska arbetet skapar sammanhang och att de kommer djupare in i saker och når en bredd i studierna.

När vi har temat så kan vi fokusera på det under flera veckor och man kan väva ihop och förstå att flera saker hänger samman. Målet är att vi ska lära oss saker och inte bara få godkänt.

Deltagarna trycker också på att arbetssättet är förberedande för fortsatta studier. De får göra större arbeten där de får träna både på ämneskompetenser och språkliga kompetenser och att det sker stegvis under ledning av lärare.

För mig är det bättre kvalitet att jag får lämna in ett arbete som handlar både om svenska och samhällskunskap.

Deltagare med ADHD säger att de trivs bättre här för att de får fokusera på ett annat sätt än vad de varit med om tidigare.

Jag gillar schemaupplägget mycket. När man jobbar i teman känns det tydligt vad vi jobbar med just nu det är inte huller om buller.

Deltagarinflytande beskrivs utifrån att lärarna lyssnar på deltagarnas åsikter och visar på förändringar och att det blir lättare att klara av studier om intresset får styra.

Det gör lektionerna mer intressanta att du kan styra mer mot vad du tycker är spännande. Särskilt om man har koncentrationssvårigheter så är det viktigt att det är intressant.

Deltagarna framhåller särskilt att de har en rak och öppen konversation med lärarna och att lärarna lyckas skapa en stämning där man inte skäms för att berätta att något inte fungerar. Deltagarna har tillit till att skolan har koll på vad de behöver läsa och känner ett lugn i studierna. De ser många möjligheter till utveckling och kunskapsinhämtning.

Vi lär oss steg för steg. Den här veckan ska vi jobba med datainsamling, sen kommer nästa steg. Här har man tid och får handledning. De går igenom de olika delarna så man får kläm på det.

Jag måste inte samla mod för att prata med läraren utan jag kan ha en öppen konversation. Jag känner mig inte dum om det är något jag inte klarat eller inte fattat.

På frågan om deltagarna valt kursen på grund av det tematiska arbetet svarar nästan alla att de inte visste något om det när de sökte. Däremot uppskattar de arbetssättet och menar att det är avgörande för deras skolframgång.

En av skolorna vi besökte har en stor andel deltagare med stora stödbehov. På internatet finns stödpersonal på helger och kvällar och deltagare söker sig dit på grund av detta. Skolan var den enda som angav att de arbetade 100 procent tematiskt och ämnesintegrerat i vår enkät och deras deltagare beskriver hur just det upplägget hjälper dem att lyckas med studier, trots ganska stora svårigheter, hinder och bittra erfarenheter sedan tidigare.

En sak tänker jag ofta på efter att jag började här: i grundskolan och andra skolor brukar det kännas som att alla ska följa en box, vara likadana och lära sig samma saker på samma tid och om man inte får plats så får man en förbannat jobbig skolgång. Här har man slängt ut mallen. Alla lär sig på olika sätt och det finns ingen mall att passa in i, man ser enskilda personer och det är väldigt skönt.

Ämnesuppdelat i stället för tematiskt

En skola vi besökte hade ett upplägg med ämnesspecifika lektioner utan tema och ämnesintegrering. Deltagarna lägger fokus på behörigheter och omdömen och beskriver att det leder till stress och en känsla av att det går för fort.

Det går ofta för fort. Vi har tagit upp det höga tempot med lärarna och de säger att det inte gör något om du inte blir klar. Men vi är några som tycker att det blir svårt och man tappar motivation av det.

Deltagarna resonerar om samarbete utifrån att det är ett kriterium i omdömet.

Jag har anpassat mig mycket. Förut har jag varit mest för mig själv men eftersom socialitet är ett kriterium här så har jag anpassat mig till det. Man kan visa sin sociala förmåga så läraren kan se att man visar en förmåga och kan vara social och kan arbeta i grupp.

Som kontrast visar deltagare som har profil eller tematiska studier en helt annan uppfattning.

För mig handlar skolan inte bara om det akademiska. Jag gillar att vi får vara med och påverka och att vi kan göra så mycket mer än bara ämnen. Det gör det roligt och givande för oss som är deltagare

När jag började här tänkte jag att jag kommer lägga all min energi på att fixa mina behörigheter och jag ska inte göra någonting som jag anser är onödigt. Men på vägen såg jag att folkhögskolan erbjuder väldigt mycket. När profilen kommer ser vi en vision och då blir det spännande.

Språkutvecklande arbete

Vi valde att fokusera på utrikes födda deltagare i en av våra intervjuer om tematiskt arbete. Vi ville undersöka hur ett tematiskt arbetssätt fungerar för deltagare med svenska som andraspråk.

Vi uppfattade att deltagarna hade svårt att referera till upplägget med tematiskt arbete. Många var fokuserade på ämnen, framför allt svenska. Samtidigt kunde de beskriva hur svenskastudierna blev intressantare när de samtidigt fick lära sig om historia, matematik eller olika samhällsproblem. De beskrev också hur de kunde nå djupare kunskaper genom att språkutvecklande arbete ligger i det tematiska.

Jag tror att det funkar bättre att lära sig språk när det inte finns gränser mellan ämnena. Man kan inte dela språket i ämnen.

Det är jättebra för oss att vi diskuterar och pratar mycket och att ämnena hänger mycket ihop med svenska. Flexibiliteten – det är ingen gräns mellan historia och religion – och samtidigt kan vi lära oss svenska.

Även för svenska modersmålstalare är det tematiska språkutvecklande arbetet utvecklande.

Och att utveckla sitt språk, hur man skriver, jag ser på mina gamla uppgifter att jag har utvecklats jättemycket.

Jag tror att det är svårare att dela upp ämnena, att inte väva in från flera arbetspass. Man får sin retorik och skrivandet samtidigt som det handlar om samhället.

Slutsatser

Tematiskt arbete kräver introduktion

Varför ska vi göra samma sak som det deltagarna redan misslyckats med? Vi har möjligheten att göra på ett annat sätt. Vi sätter in kunskaper och förståelse och förmågor i en annan kontext. Vi måste inte vara så fast i en skolbok utan i stället jobbar vi i ett sammanhang och deltagarna kan utveckla sina förmågor.

Personal pekade på att deltagare kommer från ett fyrkantigt system och att det kan vara svårt för lärarna att förklara vad folkhögskola är och svårt för deltagarna att se fördelarna med arbetsmodellen.

Nya deltagare kan ha svårt att förstå vad som läses, vilket ämne det är. Ibland är det fokus på något ämne men flera läses samtidigt men det brukar ge sig efter ett tag.

Samtidigt var det, enligt både personal och deltagare, just det ämnesövergripande som kanske var det mest specifika med utbildningsformen folkhögskolans allmänna kurs. Både deltagare och personal menade att det är väl investerad tid att arbeta in ett nytt sätt att se på lärande och kunskap.

Samma argument används för och emot ämnesintegrerat och tematiskt arbete

Lärare som inte arbetar tematiskt pekar på nödvändigheten av att individualisera utifrån behov och på att skapa tydlig struktur och förutsägbarhet. De ser en motsättning mellan tematiskt arbete och att kvalitetssäkra studierna för att kunna ge behörigheter. De menar också att deltagarna inte vill studera tematiskt samt att lärarnas kompetens inte nyttjas på bästa sätt.

Intressant nog beskriver skolor som arbetar tematiskt och ämnesintegrerat att de tillgodoser samma behov. De utgår från deltagarnas hela studiesituation och har mycket individuell handledning. Lärarna har ämneskompetenser i de ämnen de har undervisning i och handleder utifrån denna i arbeten individuellt och i grupper. De har en fast och förutsägbar struktur som deltagarna kan följa i sina studieplattformar. De gör löpande antagningar terminsvis, där de gamla i grupperna introducerar de nya.

Det enda argumentet som inte återfinns hos dem som bedriver undervisning tematiskt är att följa deltagarnas vilja. Både lärare och deltagare pekar på behovet av introduktion i arbetssättet. Det framkommer i intervjuerna att även deltagare som inte valde folkhögskolan för dess tematiska arbete är nöjda med upplägget, bland annat för att det inte är samma sak en gång till och att förståelsen ökar när studierna sker i ett sammanhang.

I enkäten har vi jämfört målgrupper på de allmänna kurserna på skolor som i hög grad arbetar tematiskt med de som arbetar ämnesuppdelat. Vi har utgått från de bakgrundsvariabler som Folkbildningsrådet samlar in; kön, ålder, funktionsnedsättning eller inte, utbildningsbakgrund vid studiernas början samt utrikes eller inrikes född. Utifrån dessa bakgrundsfaktorer ser vi inga stora skillnader mellan målgrupperna på skolor som valt markant olika arbetssätt

Likheter mellan profil och tematiskt arbete

Bevekelsegrunderna för att arbeta tematiskt eller ämnesintegrerat liknar i hög grad dem för att arbeta med profil i den allmänna kursen. Flera folkhögskolor resonerar utifrån utbildningsformen som en bildande institution. Vare sig de ser profilerna som ett andningshål till de ”vanliga studierna” eller om de modifierar ämnesstudier till ett tema, en helhet och ett sammanhang så framhålls den allmänna kursens möjlighet att anpassa studierna utifrån målgruppens behov. Detta ställs i kontrast till den reguljära utbildningsformen där målgruppen ska anpassas till ämnesplaner.

Gruppens betydelse för studieframgång

Redovisning av resultat och analys

Enkät

60 av 111 skolor arbetar mer än 60 procent av tiden i sammanhållen grupp på grundläggande nivå. På gymnasial nivå är det 40 skolor som arbetar sammanhållet under mer än 60 procent av tiden.

Intervjuer med personal

Gruppen som intervjuades menar att sammanhållning är en framgångsfaktor för deltagarna. När studierna sker i en sammanhållen och varaktig grupp kan skolan skapa och möjliggöra ett respektfullt klimat med gott samarbete där gruppen arbetar tillsammans mot ett mål. Det skapar engagemang och sammanhållning hos deltagarna.

Att arbeta i grupp och att lära sig att samarbeta framhålls som ett eget viktigt kunskapsområde. För att utveckla social kompetens och bli en samhällsmedborgare krävs övning. Det är demokratiskapande att tillhöra en grupp. Gruppen är viktig för att uppnå statens syften med folkbildning. Andra språk, funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa kan vara utmaningar, men ju svårare deltagare har att jobba i grupp desto viktigare är det att träna på det.

Många deltagare känner att de står utanför samhället, och att det inte finns plats för mig. Att känna att man har en plats och att våga ta för sig är en viktig del för att bli en aktiv samhällsmedborgare.

Gruppen är viktig för att uppnå statens syften.

Det tar tid att skapa trygghet i grupper. Genom att öva i sin trygga hemgrupp vågar deltagarna säga fel vilket skapar självkänsla. Gruppen kan bli lusten och motivationen att gå till skolan vilket minskar frånvaron.

Det är en magnet att få vara i en trygg grupp.

Lärare behöver ha kompetens att skapa en inkluderande känsla och för att skapa trygghet behöver de arbeta explicit med metoder för grupptillhörighet och gruppsammanhållning i början av terminen. Det tar tid för deltagare att aklimatisera sig till folkhögskolan, och det behöver få ta tid.

Vi jobbar mycket med gruppsammanhållning i början av terminen och får deltagarna att känna sig trygga i gruppen för då jobbar de bättre. Det folkhögskolemässiga kan ta tid och här kan det få ta tid. Att man har tiden är viktigt.

Många skapar struktur och rutiner genom att vara i samma klassrum och ha samma tider. Det finns ofta mer än en lärare/stödperson i grupperna för att möta upp deltagare med eventuella funktionsnedsättningar, språksvårigheter eller frånvaroproblematik.

Vi behöver vara mer än en person i grupperna med tanke på funktionsvariationer, omställningstiden, de individuella studieplanerna, frånvaron – man måste sakta hitta olika sätt att få deltagarna till skolan, lite individuellt.

Fasthet, struktur och förutsägbarhet är viktigt. Vi har en tydlig struktur kring hur våra teman ser ut. Det är alltid fyra veckor och alltid uppbyggda på samma sätt rent strukturmässigt. Grupperna håller till i varsitt klassrum och lärarna flyttar på sig.

Intervjuer med deltagare

Vid fyra av våra besök diskuterade vi gruppens betydelse för framgång i studierna. Genomgående på alla folkhögskolor, även de där vi hade andra samtalsteman, framhöll deltagarna gruppens betydelse och vikten av att få tillhöra en grupp. Den bidrar till motivation, man känner sig välkommen och lär sig att samarbeta och ta hjälp av andra. Tryggheten i gruppen bygger en gemenskap som motverkar psykisk ohälsa.

Jag gillar att vara i en grupp och diskutera. Jag är väldigt rakt på sak och ofta tänker jag inte om jag gör en sak som jag tycker funkar. När jag kom hit såg jag att andra jobbade på andra sätt och jag såg att det kunde vara bättre för mig.

Det är bra att jobba i grupp för vi är olika och kommer från olika hemländer. Man kan få hjälp av en kompis om man inte förstår ord. Om jag sitter med Erik som är jättebra på svenska kan jag fråga honom och behöver inte gå på Google.

Deltagarna betonar lärarnas ansvar för att skapa fungerande grupper.

Lärarna gör jättebra jobb att få alla nya deltagare delaktiga i klassen och i undervisningen så att alla får vara med och prata och allas röster hörs.

Lärarna blandar människor som kanske inte är med varandra i vanliga fall så man blir tvungen att vara med dem man inte naturligt dras till. Och i början skrev

vi en presentation av någon annan. Jag skäms ganska mycket för mobbning som var när jag var liten men då berättade en annan om det som om det inte var något att skämmas för. Det hjälpte att veta saker om andra. Man fick verkligen sitta med andra i sin grupp och lyssna.

Att ha koll är för mig att i grupparbete kolla med alla om de har förstått vad vi ska göra. Ibland kanske någon missförstår och jag försöker att alla ska vara med på samtalet. Jag tycker att de här lärarna är bra på att fånga upp oss så att inte bara tre pratar hela tiden.

Även hur arbetet i en sammanhållande grupp kan bidra till utveckling inför kommande arbetsliv tas upp.

Jag är tjänstledig från mitt jobb som undersköterska och det är jätteviktigt att man jobbar ihop och samarbetar i vården. Jag ser hur ledarskapet påverkar en grupp för jag har varit i arbetslag där det inte har funkat och det kommer man alltid att möta. Skolan här gör ett fantastiskt jobb för att vi ska ha en gruppkänsla. Det är bra att de delar in oss i mindre grupper, det blir mer intimt. Det är viktigt när vi ska redovisa det här projektet och det är svinjobbigt och då kan en bra gruppkänsla göra att man känner sig tryggare.

M sa det väldigt bra. Man får så mycket genom personlig utveckling. Du lär dig om dig själv av de andra. Det är den personliga utvecklingen som är den stora skillnaden och det kommer hjälpa dig i framtiden när du ska skaffa jobb och så.

Några skolor arbetade utifrån att blanda deltagare oavsett nivå. En deltagare beskriver hur den ser på att vara indelad i en grupp utan att skolan tagit hänsyn till nivå. Deltagaren säger att det går bra eftersom alla har olika saker att bidra med.

I en blandad grupp kan gamla hjälpa nya och det blir inte grupperingar. Det ger en gruppkänsla, att jobba i tema är riktigt häftigt lärande.

Man bygger upp tillit och trygghet i en grupp genom att delas upp i random grupper och få uppgifter. Man presenterar ihop med folk man sätts ihop med och det blir en trygghet att man kan samarbeta med varandra. Man tvingas in i sammanhang man kanske inte hade satt sig i själv och upplever att det är bra.

Klassammansättningen är viktig. En blandad grupp gör att det alltid finns några kvar i klassen. Det finns en stomme av deltagare att bygga på när det kommer nya.

Många framhåller just skillnaden mellan tidigare skolerfarenheter och det man upplever på folkhögskolan, där gruppen är stommen för att känna sig inkluderad.

Det är viktigt att känna sig som en i gruppen. Tidigare har man upplevt att känna sig utanför. Nu har jag klasskamrater att prata med och umgås med och vi stöttar varandra inom klassen och hjälper varandra med läxor också.

Det är bättre för oss med samma grupp för då blir man inte nervös., När man kommer till en annan klass blir man tyst. Vi känner varandra och vi frågar vad gjorde du igår.

Gruppen utvecklar även tolerans för varandra, på ett sätt många inte upplevt i sin tidigare skolgång.

Man har också lärt sig att bli mer tolerant. Vi får en större förståelse för individen och det är ett mildare sätt att lära sig studera. Vi är seriösa med att respektera varandra.

Slutsatser

Gruppens betydelse för studieframgång

Deltagare lyfter behovet av att tillhöra en grupp. Det är gruppen som är största källan till trygghet, gemenskap, motivation och sammanhang. I en trygg grupp byggs självförtroende och psykisk hälsa. Gruppen ger deltagarna möjlighet att träna på samarbete och utveckla social kompetens, som är nödvändiga i framtida studier och arbete. Möjligheten till gemensamma diskussioner, inflytande och fokus skapar en gynnsam miljö.

Lärare beskriver gruppen som stommen i det demokratiskapande arbetet. Både lärare och deltagare är överens om lärares ansvar för att skapa trygga och fungerande grupper.

Såväl tematiskt och ämnesövergripande arbete som profil och inriktningar kan bidra till att skapa både en sammanhållen grupp och ett gemensamt fokus i studierna. Både deltagare i behov av extra stöd på grund av funktionsnedsättningar och språksvaga deltagare vittnar om den ökade möjlighet som tematiskt arbete ger.

Formerande av grupper och klasser

Redovisning av resultat och analys

Enkät

Skolor som skapar grupper utifrån deltagares förkunskaper

En övervägande del, 116 folkhögskolor, svarar i enkäten att de delar in deltagarna i grupper utifrån förkunskaper. Frisvaren kring att inte nivågruppera handlar om att man vill möta deltagare på deras nivå och kunna ge dem adekvat stöd. Skolorna vill få jämnare kunskapsnivå i grupperna och samtidigt undvika för stora undervisningsgrupper eller att deltagare ska behöva ”läsa om” kurser.

För att kunna möta deltagarna på deras nivå och därmed ge den enskilde mer tid när det är fler i gruppen på samma nivå. Då kan läraren visa fler på samma exempel och deltagarna kan diskutera lättare med varandra.

25 skolor svarar att de nivåindelade i de ämnesintegrerade studierna och 84 skolor att nivåindelningen sker i de studier som inte är ämnesintegrerade. Det är framför allt i svenska och engelska, samt i matematiken som nivåuppdeleningen görs på skolorna. En del skolor beskriver hur de individanpassar undervisningen samtidigt som deltagarna går i en blandad grupp. Det refereras också till motsvarandebegreppet i flera svar.

I matematik, svenska och engelska nivåplaceras deltagarna. Detta då pedagogerna upplever att resultaten/progressionen påverkas positivt. I temaämnena jobbar vi däremot i många fall med blandade nivåer i samma grupper. Det kan förvisso vara en utmaning men erfarenheten är att det med god planering, är mer av en tillgång för progressionen än vad det är ett problem.

Nivåindelningen är på individuell nivå. Grupperna i ämnena har flera lärare och deltagarna delas in efter vilken nivå de läser men de tillhör samma grupp.

För att lärarna ska kunna förhålla sig till motsvarandebegreppet och säkra rätt kunskaper på respektive nivå.

Ett tjugotal skolor beskriver nivåindelningen som en förutsättning för att nå deltagare som inte har svenska som sitt modersmål på en adekvat och utvecklande nivå.

Processen med att nivåplacera deltagare enligt språklig och kommunikativ kompetens börjar redan under antagningen; det fortsätter under de första veckorna av terminen och vid bestämda tillfällen under läsåret. Huvudskälet till detta är att deltagare skall delta i undervisning på rätt nivå: som är tillräckligt utmanande och språkutvecklande men inte för svårt. Därmed maximeras chanserna att lyckas med studierna och vara motiverad att fortsätta utvecklas.

Skolor som skapar grupper utan hänsyn till förkunskaper

38 folkhögskolor uppger att de inte nivåplacerar utifrån förkunskaper. Flera hänvisar till vinsterna med heterogena grupper. De menar att deltagarna lär av varandra och har intressanta utbyten och samarbeten oavsett nivå. En skola skriver till exempel att deltagarnas personliga utveckling främjas av deltagarnas olika bakgrunder och erfarenheter.

I de flesta ämnen har vi inte mer än en grupp och i de ämnen där vi delat upp i fler grupper har vi prioriterat gruppens dynamik framför förkunskaper i syfte att få en så konstruktiv social sammansättning som möjligt.

Vi nivåindelar endast våra deltagare i matematik och engelska. Vi ser en stor pedagogisk vinst av att ha heterogena studiegrupper med ett gemensamt lärande där deltagarna får vara med och utforma såväl innehåll som utformning av blocken. Den personliga utvecklingen hos deltagarna främjas av deltagarnas olika bakgrund och erfarenheter (bildningssyftet).

Intervjuer med personal

För att få en bild av helheten intervjuade vi både personal som svarat att de delar in deltagare i grupper utifrån deras studienivå och personal som inte gör det.

Att placera in deltagare utifrån förkunskaper har fördelar för tydlighet och transparens gentemot deltagare. Här beskriver en lärare vilka utgångspunkter som ligger till grund för gruppindelningen.

När deltagare kommer gör vi en studieplan och då blir det tydligt för deltagaren. Vi hade en lista med ett antal punkter som ligger till grund för indelning. Vi tittar på eventuella diagnoser, SFI, grund eller gymnasiet, vilka behov som styr, om vi siktar mot högskola eller något annat, bakgrund, vad deltagaren har varit med om tidigare.

En del tar även hänsyn till eventuella diagnoser eller andra bakgrunder. Deltagarnas individuella studieplan ligger sedan till grund för indelandet i studiegrupper.

Skolor som inte nivåplacerar ser möjligheter till elevstärkande utbyte mellan deltagare med olika bakgrunder och de framhåller att deltagarna kan fokusera på vad de kan i stället för på vad de inte kan. De menar att samband och sammanhang skapas och de arbetar ofta tematiskt.

Att skapa en trygg grupp är arbetskrävande. Några pekar på att det är ett viktigt sätt att arbeta med demokrati på allmän kurs, genom att deltagare tar ansvar för sina studier och får ett reellt inflytande. Det anses vara kvalitetshöjande men resurskrävande då det integrerade arbetssättet kräver mer dokumentation, mer planering och nyskapande. Det framhålls dock att det ger en stor glädje i arbetet. Skolorna har hög lärartäthet och kan vara flexibla och har god möjlighet att möta upp deltagarna.

Det finns risk att tidigare misslyckanden förstärks när vi skapar grupper utifrån nivåer. En heterogen grupp ger större trygghet via gruppstärkande aktiviteter och en medvetenhet i att skapa gruppen.

Deltagarinflytande är viktigt. Att deltagarna är med och formar verksamheten i en reell demokrati. De kan se vad gruppen har utvecklat och hur de själva har utvecklats och de kan se att de når mål och syften. Vi skapar en struktur för återkoppling till kunskaper de tillägnat sig.

Man måste ha en väldigt trygg grupp och vi jobbar mycket med gruppskapande. En heterogen grupp får en högre grad av trygghet och om den dessutom är öppen så är det det bästa sättet att nå dit. Grupper med öppet och tillåtande klimat som är heterogena är den bästa förutsättningen. Det kräver en lärartäthet och ett lärarengagemang.

Intervjuer med deltagare

Vi besökte skolor som arbetar i sammanhållen grupp hela tiden liksom skolor som arbetar ämnesuppdelat med olika grupper i olika ämnen och nivåer.

Deltagare uttrycker både att det är till hjälp att vara uppdelade i grupper utifrån nivåindelning och att det kan ge upphov till osäkerhet.

Vi är delvis i olika nivåer i klassen. Vi kan hjälpa varandra och vara förebilder åt varandra men jag kan också känna mig underlägsen för att andra kan mer.

Det är jättebra att vi är på samma nivå. Då kan vi svara på frågorna fast det inte finns någon som kan svara på alla frågor. Vi kan be om att de ska förklara mer och sen när vi blir bättre ska vi flytta till en annan nivå.

Deltagare på en skola som inte gör grupper efter nivå framhåller att det är givande att möta olika erfarenheter, att de gamla som studerat längre på skolan kan ge perspektiv och att det blir mindre av spontana uteslutande grupperingar i klassen vilket upplevts i tidigare studier.

Det märks inte så mycket. Det är i matten som det märks men annars har alla olika erfarenheter och syn på saker och då blir det en mer spännande diskussion. Som jag förstår kan man få extra stöd av lärare om det är något man har svårt med. Man kan få stöd i sin struktur av projektet och att begränsa sig för det kan också vara svårt.

Slutsatser

För- och nackdelar med att gruppera utifrån förkunskaper

Att skapa grupper utifrån förkunskaper har sina fördelar och nackdelar. Skolorna utvecklar olika lösningar för att bedriva så bra studier som möjligt för den deltagargrupp man har framför sig i klassrummet. Samtidigt som man har en stor frihet har man även ett stort ansvar för att folkhögskolan är en folkbildningsinstitution. En lärare säger:

Det är viktigt att betona att man får samma utbildning som på gymnasiet. Fokus på varje ämne i gymnasiet kan också bli en fälla för det är förmågan till högre studier som deltagarna ska tränas i. Vi har sju förmågor som vi tränar deltagarna i. De ska kunna analysera, kunna planera och genomföra en uppgift och så vidare och de förmågorna tittar vi på när vi ska sätta omdöme sen. Man får också ämnena och blir trygg i det, men huvudsaken är förmågan till högre studier.

Nivåindelning görs utifrån aktuella behov

Nivåindelning är inte en vattendelare mellan skolor - många skolor arbetar både nivåindelad och inte. Flera beskriver pedagogiska vinster med båda metoderna. Folkhögskolor skapar grupper på många olika sätt, både vad gäller ämnen, nivåer, förkunskaper, lärmöjligheter och utifrån målgruppens behov och förkunskaper. Det uttrycks en önskan om att kunna vara flexibel och att anpassa utifrån deltagares förkunskaper och behov. I enkäten finns följande text:

För att anpassa arbetsmetoder och studietakt för att bättre möta kursdeltagare där de befinner sig akademiskt, nivåindelas deltagarna i vissa ämnen och i perioder. Men vi försöker som skola undvika nivåindelning när det inte behövs eftersom erfarenheten är att deltagarna lär sig av varandra väldigt mycket och att de svagare snabbare lär sig om man samarbetar med starkare deltagare.

Nivåindelning hindrar tematiskt och ämnesintegrerat arbete

Nivåindelning kan samtidigt innebära en motsats till att läsa tematiskt och ämnesintegrerat. I utredningen ser vi en korrelation mellan fokus på behörighetsgivning och oro kring motsvarandebegrepp och att arbeta nivåindelad samtidigt som man i mindre uträckning arbetar ämnesövergripande.

Vi nivågrupperar utifrån vad deltagarna har för behörigheter och kunskaper med sig när de kommer till oss. I en nivågruppering blir det tydligt för deltagarna vilken kurs de läser och på vilken nivå och därmed lättare för dem att sätta upp en målbild. Pedagogerna upplever att det är lättare att följa deltagarnas utveckling, ge dem de stöd de eventuellt behöver och att det är lättare att få deltagarna att följa kursplanen och nå behörigheter och uppsatta mål. Pedagogerna upplever också att det är lättare att ingen deltagare faller mellan stolarna utan vi kan säkerställa att våra deltagare får med sig de kurser de behöver.

Förekomsten av skolgemensamt arbete

Redovisning av resultat och analys

Enkät

Enligt enkätsvaren är allmänna kurser på grundläggande nivå involverade i skolgemensamt arbete på 76 av 111 folkhögskolor som angett att de har grundläggande nivå på allmän kurs. På gymnasial nivå är det 116 av de 152 svarande. 36 folkhögskolor eller 24 procent uppger att det inte förekommer skolgemensamt arbete på folkhögskolan.

På de flesta skolor handlar det skolgemensamma arbetet om inslag i en i övrigt kurs-segregerad vardag.

Det skolgemensamma arbetet beskrivs

107 folkhögskolor beskriver sitt skolgemensamma arbete i enkäten. Knappt hälften av dessa, 52 skolor, har ett omfattande skolgemensamt arbete som inverkar på skolans och deltagarnas vardag. Här beskrivs skolgemensamma aktiviteter i blandade grupper som återkommer varje vecka. Här finns vän- eller kompisklasser, djupare samarbeten mellan kurser kring olika teman eller lärare på allmän och särskild kurs som samarbetar på olika sätt. Övriga 55 beskriver skolgemensamma arbeten som enstaka inslag eller aktiviteter i skolornas vardag. Det rör sig om allt från ett fåtal temadagar till studiebesök eller fika. Några beskriver att särskilda kurser har aktiviteter eller produktioner som den allmänna kursen bjuds in till.

I enkäten beskriver några skolor hur det skolgemensamma leder till fokus på helhet och samarbete i stället för på deltagares svårigheter och ohälsa. Genom skolgemensamt arbete blandas de mer homogena klasserna i bredare heterogena sammansättningar.

Flera menar att de uppfyller statens syften med folkbildningen genom det skolgemensamma arbetet. De jobbar med demokrati och bildning och skapar en mångfald som inte alltid finns i de enskilda kurserna. Personal

kan vara förebilder genom rollöverskridande arbete och en mindre hierarkisk struktur.

Mer än hälften av skolorna beskriver i enkäten att all personal är involverad i arbete med deltagarna. Många menar att det är positivt både för deltagare och personal. Det leder till att fler ser deltagarna, de kan visa sina förmågor och få stöd i många olika sammanhang samtidigt som arbetssättet gör att personalen kan använda en bredd av kompetenser.

Internatboende, skolråd, skolgemensamma dagar, studiebesök, temadagar, temaveckor och valbara kurser är exempel på kursgemensamma aktiviteter som finns på de flesta skolor. Vissa skolor beskriver föreningar eller ansvarsgrupper med olika teman som träffas varje eller varannan vecka. Kompisklasser, kompisfika och skolkafé är andra exempel på skolgemensamma aktiviteter.

På flera håll i enkäten uttrycks det hur viktigt det är med ett lärarsamarbete för att det skolgemensamma arbetet ska bli lyckat.

Framför allt ser vi till att lärarna arbetar tätt tillsammans så att de har tid att planera samarbeten. Vi ser det som en viktig del i bildningsuppdraget.

Syften som lyfts fram är dels att mötas, dels att bredda synen på kunskap.

Syftet är att öka integrationen och gemenskapen bland alla deltagare på skolan.

Lärarna på de särskilda kurserna brukar delta i allmän kurs som "gästlärare", det vill säga författare, dramatiker, musiker berättar om vad de gör och hur de arbetar på de olika kurserna. Syftet är att bredda synen på kunskap för deltagarna på allmän kurs.

Exempel på mer utförliga samarbeten är skivprojekt mellan olika skivutbildningar och allmän kurs eller dikter skrivna av allmänskursdeltagare som tonsätts av musiklinjer. Samarbeten med seniorkurser och fritidsledarutbildningar nämns också av flera skolor.

Varför man inte har skolgemensamt arbete

Skolorna beskriver i enkäten många anledningar till att inte arbeta skolgemensamt. Kurserna finns inte på samma geografiska plats på grund av distans eller filialer eller asynkront i tid. Brist på tid, resurser och gemensam vision är andra hinder. En annan svårighet är att hitta meningsfulla samarbeten och beröringspunkter på grund av kursernas olikheter. Den allmänna kursen är fokuserad på ämnen och de särskilda kurserna på olika övergripande teman.

Fokus på allmän ligger på ämnesundervisning till skillnad från fokus på profilkurserna som kan ha ett övergripande ämne som inte är förenligt med allmän kurs, det vill säga väldigt olika inriktningar på de olika kurstyperna.

Det är svårt att hitta meningsfulla samarbeten på grund av att kurserna är så specifika. Svårt att hitta beröringspunkter.

Inriktningar på allmän kurs "täcker" ämnena som profilkurserna erbjuder (till exempel musik).

Slutligen menar några att deltagarna är ett hinder.

Deltagare är inte alltid öppna för kreativa aktiviteter.

Samtidigt beskriver dessa skolor lite motsägelsefullt flera exempel på skolgemensamma aktiviteter i form av internatboende, skolråd, vissa schemabrytande aktiviteter, lärare som arbetar i båda kurstyperna, kvällsaktiviteter och studiebesök.

Intervju med personal

I intervjun framhålls att det positiva i det skolgemensamma arbetet är att nå jämlikhet där riktiga möten skapas.

Det är en balansgång mellan att den allmänna kursen blir aktör och publik. Är det skolgemensamt arbete med eller för allmän kurs, frågar man sig. Det framhålls att det är viktigt att det blir ett samarbete på verklig jämlik grund, att de allmänna deltagarna blir aktörer i ett samarbete, inte får en passiv roll som mottagare.

Det finns en risk att den allmänna kursen får någonting av de särskilda kurserna och att det blir en hierarki. Vi uppmuntrar till samarbeten över kursgränserna men det är viktigt att det inte bara är en väg för då är det inte ett samarbete. Vi vill skapa möten. Våra skrivarkurser består av kvinnlig medelklass och det är jätteintressant att möta utrikes födda.

Det kan vara svårt att skapa en uthållighet och det finns en fara i att man gör något bara en gång då det kan kräva mycket arbete att få till en skolgemensam aktivitet, vilket gör att kontinuiteten blir lidande

Det kan vara kämpigt att få till, innan det blir av, men när det blir av är det jättemysigt. Ibland testas man en gång men orkar inte driva det vidare.

Personal menar att det är svårt att få lärarna att se det skolgemensamma som en integrerad del i deras lärargärning på folkhögskolan. Lärarlag vid särskilda kurser uppfattas som mindre fokuserade på det skolgemensamma arbetet än lärarlag på allmän kurs. Några pekar på yrkeskurser som delvis ska jobba med motsvarigheter till allmän kurs men som ändå inte är intresserade av samarbete med allmän kurs. En lärare beskrev det som att

man som allmänskurslärare tränger sig på de utflykter och aktiviteter som särskilda kurser gör. Det uttrycks även att det finns en hierarki mellan lärare.

Vi i allmän kurs teamet tränger oss på de andra så mycket vi kan. Vi hänger ofta på om någon har en utflykt eller en föreläsare. Vi blir guidade och ledda i idrottsaktiviteter.

Det kan vara svårt att skapa engagemang hos lärarna. Hos oss blir det skolgemensamma på ganska liten tid. Den stora delen är att driva sin egen undervisning och sen kommer det skolgemensamma utöver. Våra profilkurser vill gärna nörda ner sig i sin profil i stället.

Vi har anställda som bara har profilkurser men vi har också lärare med bredare kompetens som kan jobba med både allmän kurs och särskild kurs. Då får de lite andra perspektiv. På individnivå finns det lärare som inte vill och det finns en hierarki att som skrivlärare är det finare att jobba med författarskolans kurser än att jobba med deltagare som läser svenska.

Intervjuer med deltagare

En skolgemensam profil eller ett skolgemensamt arbete kan skapa ett sammanhållande och studiemotiverande kitt i folkhögskolan.

En folkhögskola bygger det skolgemensamma arbetet på valbara kurser som alla på skolan deltar i och som upptar ungefär 30 procent av läsåret. Under skolåret finns tre perioder med valbara kurser som omfattar två veckodagar under sex veckor. Under varje period finns ett antal teman som har sitt ursprung i folkhögskolans allmänna och särskilda kurser. Det är allmänna ämnen, estetiska ämnen och utomhusaktiviteter som kan väljas och där deltagare från olika kurser blandas. Deltagare och personal menar att det präglar skolan och ger en känsla av tillhörighet och sammanhang.

En deltagare beskriver kvaliteten på folkhögskolans allmänna kurs.

Kvaliteten är helheten, det är hela skolan. Det är så mycket gemenskap och man lär sig så mycket från varandra. Det är väldigt mycket människolärande på folkis. Det blir ett mingel av människor och det handlar inte om vad du skriver med pennan utan det handlar om hela sammanhanget.

Slutsatser

Med utgångspunkt i de besök vi gjorde kom vi till slutsatsen att en skolgemensam profil erbjuder en möjlighet till skolgemensamt arbete och skolsammanhållning. Det finns naturliga beröringspunkter mellan deltagarna på de olika kurserna som skapar intresse och nyfikenhet.

Utmaningar med skolgemensamt arbete

Under skolbesöken har vi sett flera exempel på skolgemensamt arbete, skolgemensamma aktiviteter och skolgemensamma profiler. Bärande för dessa är att de ställer höga krav på samarbete mellan skolans personal och kanske främst mellan lärare på allmänna och särskilda kurser. Förutom lärares möjligheter att skapa infrastruktur och rutiner på skolorna fungerar de ofta som förebilder.

I enkäten påpekar flera skolor att det finns ett stort behov av planering och lärarstöd i de skolgemensamma aktiviteterna. En skola påpekar att även dessa aktiviteter kräver pedagogiskt stöd. Vi ser i enkäten och i samtal med skolorna att nöjdheten kring det skolgemensamma arbetet är lägre än för andra undersökta områden. Skolorna vill jobba med skolgemensamma aktiviteter men de får inte alltid till det, det lyfter inte och får inte tillräckligt utrymme. Personal beskriver svårigheter i att få det skolgemensamma arbetet och samarbete mellan olika yrkesgrupper att bli en central del av skolan, inte en sidoverksamhet. Lärare ser inte alltid det skolgemensamma som en del i det ordinarie arbetet. Det är resurskrävande, pedagoger och deltagare ser det som extraverksamhet och har inte planeringstid inlagt. De ser det som att viktig tid försvinner från deras vanliga och prioriterade tema. Sammantaget leder svårigheterna till att man misslyckas med att skapa uthållighet och kontinuitet så att det skolgemensamma kan bli en rutin.

Att skapa ett jämlikt utbyte

I intervjuer med personal och deltagare lyfts exempel på samarbete mellan deltagare på allmän och särskild kurs som är givande för båda parter. Det är ofta enskilda kurser som samarbetar. En deltagare på allmän kurs beskriver ett samarbetsprojekt på en folkhögskola:

Förra året när jag gick i ettan då hade vi ett gemensamt arbete med musiklinjen. Vi skulle försöka skriva något med känslor och de skulle göra det till en låt och sen spela in det. Det var jättebra! Ingen visste vems som var vems men det var jätteroligt att få sin text musiksatt och man visste inte ens innan vilken musikstil det skulle vara. Jag har kvar min låt, den handlar om min morfar... det är mer spännande när andra ska ta dina känslor och arbeta. Det blir djupare än när man gör något på egen hand.

Andra beskriver svårigheter med att samarbeta. I enkäten och i intervjun med personal beskrivs en hierarki mellan allmän och särskild kurs där deltagare på särskild kurs inte ser någon poäng i att delta i samarbete med allmän kurs. Den allmänna kursen blir ofta publik eller testpersoner när

den särskilda kursen behöver visa upp sina produktioner eller öva på förmågor och färdigheter. Det skapar en hierarki och en ojämlikhet när några är aktörer och subjekt medan andra är åskådare, mottagare och objekt.

På samma sätt beskriver lärare att det finns en ojämlikhet i lärargrupper. På de särskilda kurserna arbetar lärarna i den fria, estetiska och konstnärliga världen och kan ägna sig åt fritt skapande jämfört med lärarna på allmän kurs som arbetar med att mäta och kartlägga och tvingas sätta behörigheter i matte 2.

Personalen vi intervjuar framhåller att det är viktigt att det blir ett jämlikt möte och samarbete mellan deltagare på olika kurser. Folkbildningsrådet delar den uppfattningen och menar att många skolor har utmaningar kring att skapa dessa jämlika möten både på deltagarnivå och personalnivå på folkhögskolan.

Ansträngningar för att höja deltagarnas närvaro

Redovisning av resultat och analys

Enkät

I enkäten svarar 150 av 152 folkhögskolor att de bedriver ett systematiskt arbete för att höja deltagarnas närvaro. 133 svarar att arbetet haft effekt samtidigt som 17 skolor svarar att det systematiska arbetet inte haft effekt.

I en följdfråga beskriver 150 skolor arbetet med att höja deltagarnas närvaro. Där lyfts insatser som att skapa rutiner, mentorskontakter, kontroller, kontrakt, väckning och uppföljningar.

I enkätsvaren nämns en mängd olika aktiviteter och åtgärder. Vissa framhåller att många av åtgärderna bidrar till ökad närvaro medan andra uppger att de inte gör det. Vi har delat upp åtgärderna i kollektiva och individuella.

Kollektivt arbete

Stärka gruppen
Relevant innehåll
Utbildningsformen
Deltagarinflytande
Internat

Individuellt arbete

Relationen med lärare
Avstämningar
Distans vid behov
Väckning
Deltagarhälsoteam

Intervjuer med personal och deltagare

I intervjuer med personal framhålls gruppstärkande aktiviteter, relationsbyggande pedagogik, deltagarinflytande och att skapa helhet som närvarostärkande aktiviteter. De pekar också på vikten av att arbeta motivationsskapande och menar att de kollektiva åtgärderna ger större effekt än de individuella.

När det gäller individuella åtgärder går åsikterna isär. Både deltagare och personal ser att individuella åtgärder kan vara stödjande men pekar på att de upplevs olika. Tät kontakt med mentorer, lärare och stödpersoner

upplevs av deltagare som värdefullt medan en åtgärd som väckning kan vara stödjande för vissa men av andra upplevas som integritetskränkande.

Personal beskriver hur de pratar om att arbeta närvarofrämjande i stället för att arbeta med åtgärder och att målet är att deltagarna ska bli studieaktiva. Några beskriver de första veckorna som avgörande där skolan lägger stora resurser på att skapa inkluderande grupper som ger deltagarna ett nätverk; relationer till lärare och kurskamrater som kan skapa motivation till att bli studieaktiv.

Slutsatser

Kollektiva insatser ger högre effekt

I utredningen berättar deltagare om individuella insatser som inte leder till högre närvaro. Samtidigt beskriver de hur de kollektiva insatserna kan gynna närvaron. Gruppen, tryggheten och relationen till lärare och kamrater skapar motivation och intresse och ger förutsättningar för deltagarnas studier. Att hitta kompisar i klassen kan vara avgörande för om en deltagare fullföljer studierna eller faller ifrån.

Närvaro – en gemensam utmaning för allmän kurs

Genom enkäten konstaterar vi att närvaron är en utmaning för nästan alla folkhögskolor. Att få deltagarna uthålliga och studieaktiva i skolan tar mycket fokus. I många svar finns en koppling mellan deltagare med funktionsnedsättning och/eller psykisk ohälsa och svårigheter att komma till skolan. Det är påtagligt i enkätsvaren att skolorna lägger ner stort arbete på att främja närvaro och att det skapar både glädje och frustration.

Sammanfattande diskussion och slutsatser

Deltagarna beskriver kvalitet i den allmänna kursen

Deltagarnas beskrivning av kvalitet i den allmänna kursen varierar stort utifrån folkhögskolans upplägg, arbetssätt och sätt att beskriva folkhögskolan.

Vi har avslutat de flesta intervjuer med deltagare genom att ställa frågan vad de tycker är kvalitet i den allmänna kursen. Alla har inte alltid förstått frågan och då har vi förtydligat med att fråga vad de tror är viktigast för att deltagare ska klara sina studier på den allmänna kursen. Svaren varierar.

Vissa deltagare har ett stort fokus på ämnen, behörigheter och omdömen och kvaliteten handlar ofta om att kunna slutföra sina studier så snabbt som möjligt. En deltagare beskriver kvaliteten som att hen lyckats skärpa sig till slut.

Andra beskriver kvalitet eller framgång med ett fokus på bildning.

Deltagarna trycker på vikten av att fokusera på en sak i taget. De pekar på bildning och allmänbildning och bredd i studierna och att de kommer in på större områden. Det tematiska arbetet skapar sammanhang och leder djupare in i teman och ämnen. De berättar om gruppens betydelse för motivation och inkludering och beskriver hur de lär sig att samarbeta och ta hjälp av andra. Här byggs en gemenskap som motverkar psykisk ohälsa.

När vi sätter deltagares utsagor om kvalitet på den allmänna kursen i relation till skolornas upplägg och svar i enkäten, ser vi att det finns en korrelation mellan kursens upplägg och hur deltagare beskriver kvalitet. Deltagare på allmänna kurser där utbildningsformen i högre grad präglar kursen beskriver oftare kvalitet utifrån ett bildningsfokus. På skolor där utbildningsformen har mindre fokus tar deltagarnas beskrivning av kvalitet snarare sin utgångspunkt i att klara behörigheter och att få ett högt omdöme.

Ges deltagarna likvärdiga förutsättningar?

I statistiken hittar vi två stora målgrupper i den allmänna kursen. De utrikes födda deltagarna utgör 84 procent på allmän kurs på grundläggande nivå. Det motsvarar ungefär 4 000 deltagare. På allmän kurs på gymnasial nivå finns ytterligare 4 000 utrikes födda deltagare, 25 procent. Deltagare med funktionsnedsättning utgör 39 procent av deltagarna på allmän kurs. Det motsvarar 1 200 deltagare på grundläggande nivå och 6 250 deltagare på gymnasial nivå.³

Dessa grupper kan på flera sätt sägas vara framgångsrika i sina folkhögskolestudier.

SCB undersöker deltagares sysselsättning ett och tre år efter att de uppnått en grundläggande behörighet på folkhögskolans allmänna kurs.⁴ Andelen utrikes födda deltagare som uppnår behörighet har ökat. 2020 var det 28 procent som nådde grundläggande behörighet jämfört med 2014–2018 då andelen låg på 20 procent. Fler kvinnor än män studerar på högskola efter studierna på folkhögskola. Av dessa studerar utrikes födda kvinnor på högskola i större utsträckning än inrikes födda kvinnor. Utrikes födda deltagare, män och kvinnor, studerar på Komvux och yrkeshögskola i högre utsträckning än inrikes födda män och kvinnor. Fler män än kvinnor arbetar efter studierna på folkhögskola. Många arbeten kräver genomgången gymnasieskola och utrikes födda män är den grupp som i störst utsträckning tar chansen till arbete efter folkhögskolestudier. 30 procent av utrikes födda män arbetar ett år efter studierna jämfört med drygt 20 procent vardera i grupperna inrikes födda män samt inrikes och utrikes födda kvinnor.

I SCB:s undersökning redovisas även hur deltagare med funktionsnedsättning klarar studierna respektive sysselsätter sig efter att ha avslutat folkhögskolestudierna. En större andel deltagare med funktionsnedsättning uppnår grundläggande behörighet jämfört med deltagare utan funktionsnedsättning. I tabellen nedan ser vi andelen deltagare med och utan funktionsnedsättning som studerat på allmän kurs 2019. I den högra

³ Folkbildningens betydelse för samhället 2023 - Folkbildningsrådets samlade bedömning

⁴ Uppföljning av allmän kurs på folkhögskolan I studier eller arbete bland de som fått grundläggande behörighet. SCB 2023

- chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.scb.se/contentassets/6598b34c6e254536908a06188e866c8c/uf0601_2014i20_br_a40br2303.pdf

kolumnen anges andelen som fått grundläggande behörighet till högskola eller yrkeshögskola.

	Samtliga deltagare på allmän kurs	Deltagare som fått en grundläggande behörighet
Utan funktionsnedsättning	67 %	57 %
Med funktionsnedsättning	33 %	43 %

I enkätens frisvar har 152 folkhögskolor delat med sig av tankar kring framgångar och utmaningar. Ingen av frågorna handlar om målgrupper eller nämner specifikt arbete mot någon särskild grupp. Frisvar som handlar om arbete med deltagare med funktionsnedsättning är kraftigt överrepresenterade samtidigt som frisvar kring deltagare som är utrikes födda nästan helt lyser med sin frånvaro.

Utrikes födda deltagare syns i enkäten nästan enbart när personal berättar om profil på allmän kurs på grundläggande nivå. Då beskriver många att de har svenska som andraspråk, språk, svenska, vårdförberedande och yrkesförberedande som kursprofil. Även funktionsnedsättningar nämns som kursprofiler.

Vi har olika teorier om varför skolorna har skiftande fokus på de två stora målgrupperna i den allmänna kursen. En orsak kan vara att den ena målgruppen är mer utåtagerande än den andra. I likhet med genusteorier om varför uppmärksamhet i skolan fördelas olika mellan killar och tjejer skulle deltagare med funktionsnedsättningar få mer uppmärksamhet än utrikes födda deltagare. En lärare beskriver arbetet med de olika målgrupperna:

De deltagare som kommer från andra länder har så mycket mer som hänger på att utbildningen blir klar i tid. De är stressade på ett sätt som andra kanske inte är. De med utländsk bakgrund är på många sätt högfunderande. De behöver språk men är lätta att ha att göra med och de kommer med en respekt för skolan. De som väljer allmän kurs som är födda i Sverige och inte har klarat gymnasiet har ofta någon typ av stora problem. Ibland tänker vi att vi kanske ska ha 45 deltagare på allmän kurs, men om vi framför allt ska ha de som är födda i Sverige på allmän kurs, då måste vi ha mer stöd.

I frisvaren om deltagare med funktionsnedsättning noterar vi också att beskrivningarna kan vara förminskande. Det är stort fokus på deltagarnas svårigheter, på behov av stöd och på deras tillkortakommanden. Vi har

träffat ett stort antal deltagare med funktionsnedsättning som beskriver sina framgångar i den allmänna kursen och vi känner inte igen den delvis negativa bild som visas i enkäten.

Vi upplever att vissa skolor inte är öppna för att se deltagarnas potential utan stannar vid att erbjuda det som deltagarna ibland ber om – en skolsituation de känner till och har misslyckats i.

Låg andel folkhögskolor arbetar i sammanhållen grupp

Utredningens slutsats är att deltagarna pekar ut den sammanhållna gruppen som den viktigaste förutsättningen för att nå framgång i studierna. Vi beskriver detta under rubriken Gruppens betydelse för studieframgång.

Skolornas enkätsvar visar att det inte är en självklarhet att studera i en sammanhållen grupp på folkhögskolans allmänna kurs. Drygt hälften av skolorna erbjuder studier i sammanhållen grupp under mer än 60 procent av studietiden på grundläggande och gymnasial nivå.

På en tredjedel av skolorna studerar deltagarna i sammanhållen grupp på grundläggande nivå mindre än 30 procent av tiden.

För deltagare på gymnasial nivå gäller att en femtedel av skolorna erbjuder studier i sammanhållen grupp mindre än 30 procent av tiden.

Är folkhögskolorna mötesplatser?

Av de delar av utbildningsformen folkhögskola som vi har undersökt är skolgemensamt arbete den som folkhögskolorna själva är minst engagerade i och minst nöjda med. I enkäten menar många skolor att det skolgemensamma arbetet är en viktig plattform för att nå statens syften med folkbildning. Här kan man skapa en mötesplats mellan olika grupper i samhället.

Under rubriken Förekomsten av skolgemensamt arbete visar vi att en av fyra skolor inte har något skolgemensamt arbete alls (36 av 152 svarande skolor) och att en av tre skolor (55 av 152) har skolgemensamt arbete i form av ett eller ett fåtal inslag under skolåret. Efter skolbesök och samtal med personal och deltagare konstaterar vi att den omfattningen inte är tillräcklig för att skapa en mötesplats, en mångfald och ett jämlikt utbyte.

Behörighetsmodellen

Hur påverkas upplägg, strukturer och arbete på den allmänna kursen av behörighetsmodellen som kan ge grundläggande behörighet till yrkeshögskola och/eller högskola?

För att uppnå innehållskravet på gymnasienivå ska deltagare nå motsvarande lägst godkänd nivå i sju respektive tio specifika nationella kurser, dessa har tidigare bland annat kallats gymnasiegemensamma ämnen.

Folkhögskolan bedömer hur länge deltagare behöver studera på folkhögskolans allmänna kurs så att deras studietid på gymnasienivå sammanlagt motsvarar minst tre år och det sista av dessa läsår genomförts på allmän kurs.

Den som har studerat minst ett läsår på folkhögskolans allmänna kurs samt uppfyller omfattnings- och innehållskrav kan få ett studieomdöme utfärdat på sitt behörighetsintyg.

Att kvalitetssäkra behörighetsmodellen

I kapitlet som handlar om tematiskt arbete respektive arbete med profil och inriktning ser vi att ett antal skolor avstår från dessa arbetssätt till förmån för ämnesuppdelade studier.

Att kvalitetssäkra och fokusera på ämnen och behörighetsgivande på gymnasienivå anges som skäl för ämnesuppdelade studier. Även en oro för kvalitetssäkring av motsvarande-nivån lyfts som skäl för en allmän kurs med större ämnesfokus.

I den här gruppen finns en rädsla för att folkhögskolan är flummig. Personalen har svårt att se strukturer i ett ämnesövergripande arbete. De menar i stället att strukturer skapas genom separata ämnen och grupper som är anpassade utifrån behörigheter. De vill ha grupper som är homogena utifrån nivå och mål i motsats till en indelning där man ser spridning och bredd som en bärande del i undervisningen. Struktur i motsats till flummighet uppnås via matriser och Skolverkets betygskriterier. Trygghet och struktur beskrivs uppnås genom relationen mellan lärare och deltagare och mellan deltagare samt genom transparens och tydlighet. Detta skiljer sig inte från beskrivningarna från lärare som arbetar tematiskt och ämnesövergripande.

Intressant nog beskriver folkhögskolor som arbetar tematiskt och ämnesövergripande i stor utsträckning samma faktorer som bevekelsegrunder för att *inte* dela upp schemat i ämnesspecifika lektioner. Dessa folkhögskolor framhåller att det tematiska och ämnesövergripande skapar en struktur och en förutsägbarhet. De uppger att det ger goda möjligheter att bedöma behörigheter och motsvarande-nivå, att deltagarna kan fokusera på ett fåtal områden/uppgifter och att det är lätt att individualisera och anpassa vid behov.

Folkhögskolor beskriver sig ofta som unika och med unika arbetssätt och unika deltagare. Vi har jämfört målgrupper för skolor som inte arbetar tematiskt med de som i hög grad arbetar tematiskt och ämnesövergripande för att se om deltagarsammansättningen skiljer sig. Folkbildningsrådet samlar in uppgifter om utbildningsbakgrund, kön, funktionsnedsättningar och om deltagare är inrikes eller utrikes födda. Utifrån dessa bakgrundsfaktorer ser vi inga stora skillnader mellan de två grupperna som valt markant olika arbetssätt. Att deltagare på vissa skolor inte skulle klara av tematiskt arbete finns det således inte stöd för i statistiken.

Att uppfinna ett hjul tillsammans med deltagarna

Att lärarna har kompetens, engagemang och vilja att arbeta folkbildningsmässigt är en förutsättning för att det tematiska arbetet ska lyckas. Det är också en skyldighet mot deltagarna som ofta redan har erfarenheter av att misslyckas i ett traditionellt studiesystem. I ett ämnesuppdelat schema med grupper indelade utifrån nivåer i de olika ämnena blir det snarlikt de skolformer som deltagare redan har erfarit och misslyckats i. En lärare säger:

Man faller tillbaka till gamla mönster eller så, varför ska vi uppfinna hjulet en gång till, det finns kursplaner, ämnesinnehåll som någon pedagog har tänkt, sen är det upp till oss att lägga in andra saker i det, lägga till i det som kallas motsvarande. Med de deltagare vi har nu är det vanskligt att göra experiment.

Kanske är det folkhögskolans uppgift att uppfinna ett nytt hjul! Och det ska göras tillsammans med de deltagare som sitter i klassrummet, med alla ryggsäckar de bär på. Många av deltagarna vi har träffat har tryckt på vikten av deltagarinflytande över vad som ska studeras och hur, det är motivationsskapande. Flera deltagare med funktionsnedsättningar har beskrivit att grundförutsättningen för studier är möjligheten att utgå ifrån ett eget intresse. Deltagare behöver ha inflytande både i de egna studierna och i skolan som helhet.

Att förhålla sig till motsvarandebegreppet

Folkhögskolans allmänna kurs har rätten att intyga motsvarande lägst godkänd nivå i Skolverkets nationella kurser. Det är en av grundförutsättningarna i utbildningsformen folkhögskola och ett av alla områden som en folkhögskollärare måste förhålla sig till.

Både i enkätsvaren och i samtal med personal ser vi att det finns en osäkerhet kring hur man förhåller sig till att intyga motsvarande lägst godkänd nivå. Skolor som i liten utsträckning utvecklar utbildningsformen folkhögskola hänvisar ofta till att kvalitetssäkra behörighetsgivandet eller motsvarandebegreppet. Det finns goda ambitioner men både lärare och deltagare faller tillbaka i ett gymnasiebeteende. Många av våra samtalsgrupper lyfter vikten av att skapa något annat, något som deltagaren inte tidigare misslyckats i, något som lockar deltagaren till skolan och som skapar motivation och delaktighet. Följande två citat handlar om motsvarandebegreppet och visar hur olika folkhögskolans personal kan se på det.

Det låter lite som att flera av oss har samma tankar om att det är svårt att veta vad motsvarande är. Det kanske skulle finnas en beskrivning av det i villkoren i framtiden så att vi och andra som läser villkoren kan förhålla oss till det.

Motsvarandebegreppet är kanske en av de mest fantastiska skrivningar som gjorts i utbildningens historia. Det ger en möjlighet att fokusera på det som är viktigt. Deltagare som fortsatt till högskola från folkhögskola har nytta av förmågor, inte faktakunskaper. Öppningen att se på behörigheter på det sättet gör att vi kan prata om förmågor. Vi tittar på Skolverket och har förståelse för vad de har tänkt men sen kan vi göra något annat. Det är jätteviktigt att ha koll på vad det motsvarar men också jätteviktigt att vi sen gör det till en process och ser hur det påverkar innehållen i våra teman.

Förmågor eller fakta?

I ett av grupsamtalen med lärare och rektorer diskuterar vi den allmänna kursens upplägg i relation till behörighetsgivandet och bildningen. En utgångspunkt är att folkhögskolan har ett ansvar för att förbereda deltagarna för fortsatta studier och arbete. En lärare uttrycker att man åtagit sig att ”leverera en viss nivå”:

Vi tänker på att vi har åtagit oss att leverera en viss nivå på undervisning, handledning och folkhögskoletid.

Respondenterna har olika syn på vad nivån är och hur man ska nå dit. Några skolor lägger tonvikten på behörighetsgivande och struktur och menar att strukturen främst visar sig i ett schema som är ämnesuppdelat.

Andra beskriver en skola med fokus på personlig utveckling och utveckling av förmågor. De menar att förmågor är viktigare än fakta för att förbereda deltagarna för resten av livet och gör kopplingar till studieomdömet och studieomdömeskriterierna som handlar om att utveckla förmågor.

Vad är det folkhögskolorna ska leverera? Läraren talar om att leverera en viss nivå, men vad är innehållet i det som ska levereras? Vi besöker och samtalar med deltagare på en folkhögskola med ett mer komvux-liknande upplägg. Många av deltagarna beskriver kvalitet i folkhögskolan i termer av att de ska bedömas. De går på lektioner, strävar efter hög närvaro, deltar i grupparbeten med mera utifrån att de vill ha ett högre omdöme.

Man kan visa sin sociala förmåga så läraren kan se att man visar en förmåga, kan vara social, kan arbeta i grupp.

På andra skolor beskriver deltagarna kvalitet på ett djupare plan som handlar om att skaffa sig kunskaper och färdigheter inför framtiden. Vi menar att det finns en skillnad i hur dessa skolor arbetar, som ger ett avtryck i hur deltagarna ser på sina studier och på vad de får med sig. Det finns en skillnad i kvalitet.

Jag har utvecklats enormt här på folkhögskolan, om jag hade slutat idag utan ett enda betyg hade jag ändå haft rutiner som jag har nytta av resten av mitt liv. Hälsa, kost, rutiner, här lär jag mig att vara en fungerande människa. Det här kommer att vara till nytta för samhället, det är så mycket mer än att skriva en uppsats. Det är erfarenheter som kommer att hjälpa mig att få ett jobb och att leva.

